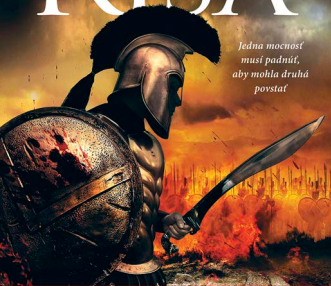

#1 NEW YORK TIMES BESTSELLER

ROMÁN

RÍŠA

*Jedna mocnosť
musí padnúť,
aby mohla druhá
povstať*

CONN IGGULDEN

TATRAN

RÍŠA

CONN IGGULDEN

TATRAN

Z anglického originálu Conn Iggulden: Empire,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Michael Joseph,
an imprint of Penguin Random House, Londýn 2023,
preložila Lucia Tonková.

Vydalo Vydavateľstvo TATRAN, s. r. o., v roku 2025,
so sídlom Klariská 16, 815 82 Bratislava, Slovenská republika.

Vyšlo ako 5531. publikácia.

Vydanie I.

Prebal a knižnú väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval Peter Zentko.

Zodpovedná redaktorka Adriana Oravcová

Jazykové redaktorky Alexandra Jurišová, Zlata Sršňová

Technický redaktor Peter Zentko

Sadzba AldoDesign, Bratislava

Vytlačil FINIDR, s.r.o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

info@slovtatran.sk

All rights reserved.

Copyright © Conn Iggulden 2023

Translation © Lucia Tonková 2025

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2025

ISBN 978-80-222-1685-2

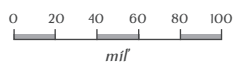
Venujem Johnovi Souterovi
a Michaelovi Whiteheadovi.

Gréci si predstavovali ľudský život ako vlákno:
umyté, rozčesané, spradené, votkané – a napokon
prestrihnuté. Sprvu jestvuje každé vlákno samostatne,
ale nakoniec sa stane súčasťou plátna. Som presvedčený,
že láska k príbehom vytvára na plátne krásny vzor.

Keď si ho raz všimneme, uvedomíme si, že sme
súčasťou niečoho ohromného, zvláštneho
a zložitého – niečoho, čo nás presahuje.

Staroveký svet

Vojenské termíny

archón	ἄρχων	vládca, vodca
epistates	ἐπιστάτης	predseda aténskeho snemu
lochagos	κελευστής	veliteľ roty
falanga	Λοχαγός	osemradový šík ťažkoodencov
stratég	Φάλαγξ	vojenský veliteľ
trierarchos	στρατηγός	veliteľ triéry

Miesta

agora	Ἀγορά	otvorené priestranstvo, trh
Cyprus	Κύπρος	ostrov
Délos	Δῆλος	ostrov, rodisko Apolóna a Artemidy
Pnyx	Πνύξ	„Napchatý“, kopec, miesto stretnutí snemu v Aténach

Postavy

Agarista	Ἀγαρίστη	Periklova matka
Anaxagoras	Ἀναξαγόρας	Periklov priateľ, filozof
Archidamos	Ἀρχίδαμος	spartský kráľ
Artaxerxes	Ἀρταξέρξης	perzský kráľ
Aspasia	Ἀσπασία	hetéra, Periklova spoločníčka
Kimón	Κίμων	aténsky veliteľ
Efialtes	Ἐφιάλτης	aténsky politik
Nikomedes	Νικομήδης	Pleistonaktov regent
Perikles	Περικλῆς	aténsky vodca
Pleistarchos	Πλείσταρχος	spartský kráľ, Leonidov syn
Pleistonax (Pleistoanax)	Πλειστοάναξ	spartský vojnový kráľ, Pleistarchov nástupca
Tetis	Θέτις	Periklova manželka
Zenón	Ζήνων	Periklov priateľ, filozof

Prológ

Arion kľačal na jednom kolene a čakal, v prítomnosti kráľov sa cítil nervózne. Koniec koncov, Pleistarchos bol synom samotného Leonida, ktorého meno poznal každý. Navyše vyzeral ako rodený bojovník, mal silné nohy a ruky a pohyboval sa s gráciou. Tento Sparťan nebol jediný kráľ v miestnosti, a predsa sa efori neklaňali ani jednému z nich. Arionovi pripadal spartský spôsob vládnutia zvláštny. Hoci počul, že piati efori nemajú vznešený pôvod, práve oni držali v rukách moc, dokonca aj v kráľovskom paláci.

Arion sa spod ofiny díval, ako diskutujú o jeho žiadosti. Očividne sa nevedeli dohodnúť a napadlo mu, že ho možno znovu pošlú preč. Už ho predvolali a prepustili dva razy a zakaždým im opakoval to isté dookola, až zachrípol.

Chápal, že si chcú jeho príbeh overiť, preto si dali všetko viac ráz dopodrobna porozprávať, aby mohli posúdiť, či im povedal celú pravdu. Uvedomil si, že týmto mužom by nerád klamal. Nebol šikovný pochlebovač ani bard, či básnik. Bol len obyčajný mladík, ktorý vedel rýchlo behať, a tak ho najlepší bojovníci na svete poslali prosiť o pomoc.

„Tvoj kráľ ešte žije? Videl si ho?“ spýtal sa ho najstarší z eforov, vycivený muž s dohneda opálenou pokožkou pokrytou toľkými jazvami, až pripomínala prešivanú koženú kapsu. Keď k nemu všetci otočili hlavy, Arion zažmurkal.

„Ako som povedal, pane. Keď som odchádzal, kráľ Hesiodos bol nažive, aj keď utrpel porážku. Lode spolku obkľúčili Thasos zo všetkých strán. Strhli múry kráľovského paláca...“

„Skôr nejakej ohrady pre kozy,“ zamrmľal jeden z eforov.

Arion sa začervenal a stíchol.

„Okolo Thasosu kotví celá flotila, ale tebe sa aj tak podarilo utiecť,“ vyhlásil starec.

Kým hľadal v tvári mladého posla známky váhania, šlachy na krku mu vystúpili. No keď Arion odpovedal, len ťažko premáhal podráždenie. Povedal pravdu. Hoci sa ich stále bál, ich podozrievavosť ho už unavovala.

„Vzal som si len bárku, malý čln, ktorý každý muž odnesie na chrbte. V lese som počkal do zotmenia a potom som sa okolo nich prešmykol. V tých vodách som kedysi rybárčil a dobre ich poznám.“

Efor pokrútil hlavou a oči mu potemneli.

„Klame. Je to lešť, Aténčania na nás nastražili nejakú pascu.“

Arion vydýchol. Nevedel, čo by si počal, keby naozaj nevravel pravdu. Tá však bola jeho jediným štítom, a tak len ďalej verklíkovoľ slová, ktoré už poznal tak dobre ako vlastné meno.

„Kráľ Hesiodos ma poslal, aby som vás v jeho mene požiadal o pomoc. Nik iný nie je dosť silný ani ochotný skrotiť Aténčanov. Perzia pre nás momentálne nepredstavuje hrozbu. Napriek tomu od nás spolok žiada striebro alebo lode a každému, kto odmietne ich požiadavku splniť, sa vyhráza násilím! Kto je tu tyran? Tlmočím vám slová kráľa Hesioda: „Sparta vedie Helénov, ktorí majú v úcte bohov aj slová ľudí. Nežiadame pomoc, žiadame spravodlivosť. Nič viac.““

Sledoval, ako sa opäť pustili do debaty. Traja efori zdvihli ruku, dvaja krútili hlavou. Zo skupinky sa náhle vytratilo napätie. Dospeli k rozhodnutiu.

Onedlho sa ozval kráľ Pleistarchos.

„Tvoje žiadosti vyhovieme, Arion z Thasosu. Prišiel si za nami s pokorou, tak ako sa na prosebníka patrí. Obnovíme mocenskú rovnováhu v Grécku – a Atény sa budú musieť zodpovedať za zločiny svojich občanov.“

Keď Arion začul, čo svojím príchodom spôsobil, od úžasu mu naskákala husia koža. Ľudia budú zomierať, lebo sa mu podarilo doručiť správu.

Vtom sa v diaľke ozvalo burácanie, ktoré znelo ako vzdialený rachot hromu v horách, ktoré obklopovali Spartu. Arion sa väčšinu cesty plavil na lodi, ale posledné dni bežal cez vysoké horské priesmyky, kde sa pásla divá zver. Priložil dľaň k podlahe a pocítil, ako sa chveje. V tejto časti krajiny nebol podobný úkaz výnimočný, no aj tak mu stiahlo žalúdok. Akoby sa niečo blížilo, čosi obrovské, čo mu naháňalo strach.

„Pane...” prehovoril.

„Zem sa trasie,” vyhlásil druhý kráľ, akoby sa rozprával s dieťaťom.

Archidamos bol na taký vysoký úrad primladý, no Arion videl, že zvyšok skupiny ho rešpektuje. Pochopil, že tento muž je spartským kráľom v iných ako vojenských záležitostiach, no aj tak by ich mohol v prípade potreby viesť do boja. Pleistarchos bol druhý, vojnový kráľ, ktorý bol hlavným veliteľom vojska, ale očividne mohol rozhodovať aj v občianskych veciach. Tunajší politický systém bol určite komplikovanejší ako na Thasose, to bolo isté. Arion pokrútil hlavou a čakal, kým chvenie prestane. Už niečo podobné zažil spolu s predtuchou nešťastia, ktorá ho sprevádzala. Nikdy to netrvalo dlho.

„Pane,” ozval sa opäť Arion, „myslím, že...”

Všetci obrátili zrak k veľkej praskline, ktorá sa objavila v stene paláca. Arion si všimol, ako sa na vyleštenej podlahe trblietajú predtým neviditeľné zrnká prachu, ako sa dvíhajú a opäť klesajú. Stenu preťala ďalšia rozvetvená puklina. Dvaja králi si vymenili pohľady.

„Mali by sme vyjsť von...” vyriekol Archidamos.

Efori sa rozbehli, ale vtom nastalo ozajstné zemetrasenie.

Arion sa ocitol na chrbte a uvedomil si, že ho zhodilo z nôh. Zem sa pod ním zdvihla ako vlna. Strecha sa prepadla a oslepilo ho slnko. Múry padali a počul, ako jeden z eforov vykrikol a náhle utíchol, zavalený troskami.

Králi aj obyčajní ľudia vybiehali do večerného vzduchu a kráľovský palác sa za nimi rúcal. Ako bežali, zem sa opäť vzdula a oni popadali. Vo vzduchu sa vznášal vlhký, chorobný zápach, akoby sa ocitli v podsvetí. Všetkých pokryl prach šíriaci sa z paláca. Zahalil ich kožu sivým plášťom, cez ktorý sem-tam presvitali krvavočervené škrabance. Arion sledoval, ako spartskí králi stoja s vytasenými mečmi, akoby sa chceli postaviť neviditeľnému nepriateľovi, ktorý si ich pohadzoval ako deti.

Dunenie sa celý čas stupňovalo. Stáli na pahorku a dívali sa, ako sa domy na celej ulici zrútili na svojich obyvateľov. Keď zapadlo slnko, celá Sparta sa vzpínala a kopala. Arion videl, že chrámy a domy sa zmenili na trosky. Neďaleko začul krik, vysoké hlasy žien a detí plné bolesti a zdesenia.

„Choď do kasární. Prived' vojsko!” zavelil Archidamos.

Jeho vojnový kráľ sa rozbehol preč a kľučkoval medzi popadanými kusmi mramoru. Okolo neho sa rúcali a drobili ďalšie múry. Ulice naplnil prach a potácajúci sa ľudia, celí zakrvavení a zmätení.

Arion čakal na rozkazy. Bol síce občanom Thasosu, nie Sparty, ale škody okolo neho boli také ohromné, že neváhal ani chvíľu.

„Čo môžem urobiť?“ opýtal sa spartského kráľa.

„Pomôž zavaleným,“ okamžite odpovedal Archidamos.

Rachot bežiacich mužov ich oboch prinútil otočiť hlavy. Z prachu sa vynorili spartskí vojaci s vejúcimi plášťami a vytasenými mečmi. Archidamos na nich vykrikoval rozkazy a posielal ich do zvalených domov. Arion pozoroval, ako s obdivuhodnou silou dvíhajú popadané murivo a objavujú rozmliaždené končatiny, ktoré pôsobili ako súčasť prachu. Niektorí zranení sa pri dotyku vojakov pohli. Oveľa viac ich však bolo stuhnutých a už sa nikdy nepohnú.

Burácanie pomaly utíchlo a nahradil ho plač a vresk. Ariona takmer zhodil z nôh okoloidúci muž, ktorý nevidel pred seba, lebo ho oslepila krv, valiac sa mu zo zranenej hlavy. Polovica vlasov mu visela na odtrhnutom kuse kože, pod ktorou sa leskla odhalená lebka.

„Už je koniec?“ volal muž. „Už je koniec?“

Arion si nebol istý, či by vôbec počul odpoveď. S rovnakou otázkou sa obrátil k Archidamovi. Mladík zavrtel hlavou.

„Príde ďalšie,“ vyhlásil s pochmúrnou istotou. „Prichádzajú vo vlnách ako more.“

Kráľov bezútešný výraz sa trochu rozjasnil, keď sa Pleistarchos vrátil z kasární so stovkami Spartánov. Arion videl, že niektorí boli bosí. Iní krvácali z rán. Aj ich táto pohroma zastihla nepripravených.

Arion sa pridala k skupinke odstraňujúcej trosky, spod ktorých sa ozývali vzlyky uväzneného dieťaťa. Nikto proti jeho prítomnosti nenamietal. Prach ich všetkých spojil.

Ako vzlyky tichli, Ariona premáhal zármutok. Keď sa k chlapcovi dopracovali, už sa nehýbal. Rozdrvilo mu hrudník. Zážrak, že vôbec dokázal vydať nejaký zvuk. Ako sa Arion presúval k ďalším a ďalším zavaleným, v očiach ho pálili slzy. Sparta padla. Jedna ulica za druhou sa premenila na trosky. *Ni*č nezostalo stáť, aspoň pokiaľ dovidel.

V diaľke sa za súmraku ozval iný druh rachoty, no tento bol na rozdiel od zemskeho krča plný hnevu a strachu. Arion vyšiel z rozvalín,

aby zistil, čo sa deje. Všetci Sparťania okolo neho odložili meče, aby mohli pomáhať, no aj tak počul rinčanie železa a bronz a zúrivé výkriky boja. Nedávalo mu to zmysel.

Kráľovský palác stál na vrchole kopca a do mesta z neho viedlo viacero ciest. Nachádzali sa len kúsok od akropoly, kde sa pravidelne schádzali ľudia, aby sa modlili alebo si vypočuli vyhlásenia kráľov a eforov. Teraz sa prizeral, ako ich tam prúdia stovky, ale všetci sa vystrašene obzerali, akoby ich niečo prenasledovalo.

„Bohovia moji, nie... *nie*,“ zamrmľal Archidamos.

Kráľ Pleistarchos stál obďaleč a obaja si vymenili pohľady plné hrôzy. Arion prechádzal očami z jedného na druhého, ale nedokázal z ich tvári vyčítať, čo sa deje. Nepatril k nim a nestarali sa oňho.

„Heilóti,“ vydýchol Pleistarchos. „Ak sa vzbúria...“

„Ty velíš armáde,“ odsekol Archidamos. „Tak vydaj rozkaz. Všetkých ich pozabíjaj, skôr ako sa to šialenstvo rozšíri.“

„Ak nariadim, čo vravíš, premôžu nás.“

Pleistarchos venoval krátky pohľad Arionovi, cudzincovi, ktorý na nich civel s ústami dokorán. V tej chvíli sa zem opäť začala triasť a chvenie rýchlo naberalo na intenzite. Popadané kamene a dlaždice začali nadsakovať. Akoby si zem vytriasala blchy z kožucha a oni sa mohli len bezmocne prizerať.

„Nepočuješ, že už bojujú?“ prekričal Archidamos burácanie. „Už teraz zabíjajú našich ľudí! Čo vedia heilóti o disciplíne, o poslušnosti? Vydaj rozkaz, inak ho vydám ja!“

„Môžeme ich poraziť. Nie sú vojaci,“ utrúsil Pleistarchos nahnevane.

„Ani nemusia byť – na jedného z nás pripadá sedem heilótov! Vydaj rozkaz, Pleistarchos!“

„Nie. Vojsko podlieha mne. Odveď ženy a deti na akropolu. Je na vyvýšenom mieste, budú v bezpečí. Ja povediem vojakov a zastavíme násilie – nebudem mať zľutovanie so žiadnym heilótom, ktorý zdvihne meč. Ale nepobijem ich všetkých. Budeme ich potrebovať pri obnove mesta.“

„Efori! Aké je vaše rozhodnutie?“ zvolal Archidamos.

Na ulici stáli len štyria, piaty zostal zavalený v paláci. Za bežných okolností rozhodovala väčšina, ale títo, keďže boli štyria, sa nemuseli dohodnúť.

„V čase krízy velí armáde Pleistarchos,“ povedal najstarší.

Jeden efor vyzeral nahnevane, no aj tak prikývol. Tretí a štvrtý sklonili hlavy. Boli to obyčajní spartskí muži, zvolení ako nástroj kontroly kráľovskej moci. Archidamos na nich gánil, no neodvrátili zrak.

„Dobre teda,“ pripustil zdráhavo. „Ale ak sa vzbura rozšíri, budete mať na rukách spartskú krv. Koľko nás je, možno stotisíc? Päťtisíc slobodných mužov, päťtisíc perioikov, zvyšok sú ženy a deti. Ale v Sparte žije vyše *pol milióna* heilótov, ktorí sú našimi otrokmi. Ak povstanú, porazia nás.“

„Moje rozhodnutie aj tak platí,“ povedal Pleistarchos chladne.

„Zachráňte, koho môžete. Odveďte ich na akropolu a postarajte sa o zranených. Ja udržím poriadok v meste.“

Začuli, ako sa o niekoľko ulíc ďalej rozľahol krik. Slnko kleslo za kopce na západe a rýchlo sa stmievalo. Archidamos pokrútil hlavou.

„Ak sa ti to podarí,“ podotkol pochmúrne.

PRVÁ ČASŤ

„... osudy vládnu nad ľuďmi,
a nie ľudia nad osudmi.“*

Herodotos

* Herodotos: Dejiny. Preložil Július Špaňár.

1

Perikles vstal. Uvedomoval si, že drží vo svojich rukách osud aténskeho občana. Hrozilo mu vyhnanstvo, strata majetku alebo smrť. Kimónovi šklbalo svalom na sánke a v jeho uprenom pohľade sa odrážali obavy pred všetkými tromi možnosťami.

Na vrchu Pnyx stálo štyristo Atéňčanov, ktorí tvorili porotu. Vánok im strapatil vlasy a rozvieval rúcha. Tri dni čelil Kimón vystúpeniam svedkov a obvineniam, ktoré pripravili dvaja žalobcovia vybraní Efialtom, mestským stratégom a Kimónovým nepriateľom. Sám Efialtes sa na dianie díval z boku kopca, chrbtom otočený k aténskej agore, ktorá sa rozprestierala nižšie.

Kimón sa obhajoval celkom dobre. Každé svoje rozhodnutie vysvetlil pokojne a s prehľadom. Prisahal na bohov, že za oslobodenie macedónskeho kráľa na perzskej pôde nevzal žiadny úplatok a len mu preukázal milosť, ktorá bola výsadou víťazov. Samozrejme, tí, ktorí by sa boli zachovali inak, jeho slová spochybňovali. Niektorých z prítomných ovládala len zlomyseľnosť a lakomstvo. Nikdy by neuverili, že jestvujú aj ušľachtilejšie pohnútky ako ich vlastné.

Perikles si k ústam pritisol zovretú päšť. Pripojil sa k žalobcom, no potom sa rozhodol nezasahovať a vyčkával až do konca. Cítil na sebe pohľady ľudí – niektoré podozrievavé, iné domýšľavé. Mnohí z nich vedeli, že sa s Kimónom priateli. Ale pri istých priestupkoch nezaručovalo ochranu ani priateľstvo. Každý Atéňčan by zavrhol muža, ktorý sa dopustil bezbožnosti alebo zrady. Dokonca jeho vlastná rodina by považovala za povinnosť postarať sa o to, aby dotyčného zabili alebo poslali do vyhnanstva. A preto nik netušil, čo Perikles urobí. Odkášľal si.

„Vypočul som si všetko, čo tu odznelo,“ začal. „Pozorne. Odo dňa, keď sa začal súd, za mnou každý večer chodili ľudia, ktorí Kimóna poznajú od detstva. Kamkoľvek v meste idem, všade ma zastavujú –

pripomínajú mi, ako Kimón velil lodiam pri Salamíne alebo ako zaútočil na Peržanov a rozdrvil ich obrovské loďstvo a vojsko pri Eurymedóne. Ako priniesol domov kosti Tesea, kráľa, ktorý zabil Mino-
taura. To všetko je nám dobre známe.“

Stratég Efiálfes sa pri tom výpočte zásluh zatváril kyslo. Veď aj má prečo, keď sám sa dokopy o nič nepričinil, pomyslel si Perikles.

Vánok sa zmenil na vietor a Perikles zdvihol hlavu. Menil smer, teraz prichádzal zo severu. Prinášal so sebou zvláštnu zmes korenia a prachu, ktorú cítil na jazyku.

„Na svojich občanov však kladieme tie najvyššie nároky. V Aténach môže byť členom poroty hocikto – každý môže súdiť každého, či je stratég alebo stolár. Toto právo súdiť a vynášať rozsudok predstavuje tlčúce srdce nášho mesta, živú slobodu. Nie sme tyrani, aby sme zavrhlí človeka len na základe nejakého zákonníka alebo tvrdení jeho nepriateľov. Nie. Schádzame sa, počúvame argumenty, rozhodujeme.“

Poobzeral sa po nezmieriteľných tvárach svojich spoluobčanov. Muži na kopci brali svoju povinnosť vážne. Kimónov osud závisel od ich rozhodnutia a Perikles nevedel, či ho bude môcť ešte ovplyvniť.

„Takže tým, ktorí tvrdia, že Kimón stojí privysoko, aby ho mohli súdiť, hovorím: každého možno súdiť. Presne z tohto miesta vypocho-
doval jeho otec s mojím, aby spolu bojovali a zvíťazili v bitke pri Maratóne, ale ako to dopadlo? Na súde svedčil môj otec proti Miltiadovi, hoci boli priatelia. Aj Miltiades nakoniec zašiel príďaleko. Súdili ho tu na Pnyxe a uznali ho vinným. Zomrel vo väzení.“

Kimónov pohľad ochladol. Perikles prehltol, lebo sa mu zrazu v hrdle vytvorila guča.

„Môžete povedať, že Miltiades si to nezaslúžil.“ Zamával rukou, akoby zhľadával ďalšie príklady. „Môžete tvrdiť, že archón Kimón roky krmil chudobných Aténčanov! Ale to nie je podstatné. Možno presvedčil priateľov, aby sa v zime podelili o svoje plášte s tými, čo sa triasli od chladu. Zabudnite na to. Na minulosti nezáleží. Na tomto súde, v tento deň, záleží len na týchto obvineniach.“

Perikles zdvihol do výšky jeden prst.

„Mal Kimón ako víťaz bitky pri Eurymedóne právo darovať slobodu macedónskemu kráľovi, spojencovi Peržanov? Kimón nemal čas

ani pokoj, ktorý máme my dnes, aby o tom rozhodol. Nie na bojovom poli, keď sa vo vzduchu vznášal pach krvi a dymu. Nemal využiť svoje postavenie na to, aby uzatváral nové spojenectvá a aby skutkami milosrdenstva menil nepriateľov na spojencov! O tom rozhoduje len aténska rada a samotní občania.“

Odmlčal sa a videl, že sa dav nepokojne zamrivil.

„Druhé obvinenie. Rozhodol sa Kimón správne, keď ďalej nepokračoval v ťažení do Perzie, keď mohol prenasledovať a zničiť väčšiu časť unikajúceho kráľovho vojska? Dovolím si tvrdiť, že jeho rozhodnutie zachránilo pár životov. Niektorí Aténčania, ktorí dnes stoja medzi nami, by na tej výprave do neznámych končín určite zahynuli. No a čo? Ľudia vo vojne predsa umierajú! Niektorí vravia, že Kimón bol hlavný veliteľ, a teda sa mohol rozhodnúť sám, ale dnes tu sedíme a súdime jeho činy. Ďaleko od tej rieky, bez bolesti a vyčerpania, ktorým vtedy jeho vojaci čelili. Možno *mal* to riziko podstúpiť. Nuž, o tom rozhodnete teraz vy, nik iný. Nie Kimón ani stratég Efiltes, ani ja. Ak rozhodnete, že Kimón je vinný, bude to preto, lebo s jeho službou Aténom nie ste spokojní. Ako slobodní muži na to máte právo. Máte právo súdiť. My žalobcovia budeme potom žiadať jeho smrť alebo vyhnanstvo ako trest za jeho previnenia – ak rozhodnete, že sa previnil.“

Uvedomil si, že všetky oči sa upierajú naňho, akoby sa sám podpálil, a oni hľadia, ako horí. Chcel sa usmiať, ale od svojho otca sa naučil vážnosti, tak len prikývol a zdvihol ruku s tromi vyrovnanými prstami, pričom palec a malíček pokrčil.

„Posledné obvinenie. Kimón si vraj v tábore pri Eurymedóne privlastnil veľký podiel zlata, ktoré Peržania ukoristili na Cypre. Nezáleží na tom, koľko z jeho mužov prišlo domov s vrecami plnými zlata alebo s novými plášťami! Na archontov kladieme vyššie nároky. Načúval som tým, ktorí tvrdia, že Kimón zlato nenosí, že žije ako Sparťan. Aj tým, ktorí vravia, že odvrátil perzskú hrozbu, ktorá by po tretí raz vyplienila a vypálila Atény. Vieme, že Kimón vrátil veľký obnos zlata do mestskej pokladnice, ale kto vie, koľko si nechal? Jeho muži priniesli do mesta náušnice a zlato a utrúcali, akoby sami boli Peržania. Ach, Kimón možno žije jednoducho, ale jeho rodina stále vlastní pôdu a prenájíma pozemky. Jeho rodina zaplatila pokutu, ktorá pomohla

vybudovať naše loďstvo! Vtedy boli bohatí. Zlato nemožno skorumpovať, ale ľudí áno. Ja hovorím, že bohatstvo vždy túžilo po bohatstve a vždy aj bude.“

Na chvíľu stíchol v obave, či azda nehovorí príliš otvorene. Urobil, čo bolo v jeho silách, a náročky sa rozhodol prehovoriť tesne pred hlasovaním. Čas jeho prejavu odmeriavala voda, ktorá pretekala z jednej nádoby do druhej. Prúd sa stenčoval. Kam sa podel všetok pridelený čas? Povedal už všetky repliky, čo si pripravil? Len ťažko mohol pritom nemyslieť na divadelné hry, ktoré poznal. Aj toto bolo predstavenie, ale v stávke bolo oveľa viac. Hľadal správne slová na záver, na ktoré by si ľudia spomenuli pri hlasovaní o živote jeho priateľa.

„Obvinenie spočíva na týchto troch pilieroch. Ak čo len jeden neobstojí, obžaloba sa zrúti. Nesmiete však proti nej postaviť Salamínu, Eurymedón ani Tesea, ale nestranne rozhodnúť o vine či nevine.“

Prúd vody sa zmenil na kvapky a Perikles sklonil hlavu. Epistates pokynul porotcom, že sa môžu začať radiť. Za predsedu rady ho vybrali len na dnešný deň a bol nadšený, že môže dozeráť na taký závažný proces. Keď sa porotcovia vzdialili, aby sa poradili, Perikles sťažka prehltol. Nepotrvá to dlho. Už o chvíľu zdvihnú ruky a rozhodnú, či Kimón zostane na slobode alebo nie.

Nepozrel sa Kimónovým smerom. Od chvíle, keď sa prihlásil za žalobcu, vedel, že sa plaví do nebezpečných vôd. Ak si znepriatelí Kimóna, už nebudú priatelia. Ale vedel, že Kimón by z jeho strany neprijal ani lešť, aj keby mu mohla pomôcť. Bol skôr Sparťan ako Aténčan, mal rovnako neoblomný zmysel pre česť.

Periklovi bolo od začiatku jasné, že Efialtes chce Kimóna potopiť a že jeho priateľ potrebuje pomoc. Nevedel, či Efialtes jednoducho pohŕda jeho urodzeným pôvodom alebo či Kimón nepovedal niečo, čím urazil jeho pýchu. Nezáležalo na tom, čo ho poháňa. Keď stratég zvolal súd, akoby hodil nožom. Potom už Efialtes nemohol ani nesmel ustúpiť. A tak sa Perikles v snahe zachrániť Kimóna musel predierať trnistou cestou.

Pri Salamíne velil Grékom veľký Temistokles. Zachránil mesto, zatiaľ čo perzský kráľ sledoval námornú bitku z brehu, a *aj tak* ho poslali do vyhnanstva. Aristekides bol ctihodný, vážený muž. A aj jeho vyhнали z tepla domova ako prašivého psa.